

Қазақстан Республикасының Білім және ғылым министрлігі
Министерство образования и науки Республики Казахстан

Әл-Фараби атындағы Қазақ ұлттық университеті
Казахский национальный университет им. аль-Фараби

**«ФИЛОЛОГИЯ МЕН ШЕТ ТЫЛДЕРІН ОҚЫТУ ӘДІСТЕМЕСІНІҢ ӨЗЕКТІ
МӘСЕЛЕЛЕРІ: ТЕОРИЯ ЖӘНЕ ПРАКТИКА»**

атты атты II Халықаралық оқу-әдістемелік
конференциясының материалдар жинағы
29 қаңтар, 2016

Сборник материалов
II Международной конференции
**«АКТУАЛЬНЫЕ ВОПРОСЫ ФИЛОЛОГИИ И МЕТОДИКИ
ПРЕПОДАВАНИЯ ИНОСТРАННЫХ ЯЗЫКОВ: ТЕОРИЯ И ПРАКТИКА»**
29 января, 2016

Collected articles of
II International Educational-Methodical Conference
**«TOPICAL ISSUES OF PHILOLOGY AND METHODS OF FOREIGN
LANGUAGE TEACHING: THEORY AND PRACTICE»**
29 January, 2016

Алматы, 2016

Әдебиеттер:

1. М. Д. Городникова, Д. О. Добровольский Немецко-русский словарь речевого общения. Москва, Русский язык – Медиа 2003
2. Т. С. Ярушкина Разговорный немецкий в диалогах. Gesprochenes Deutsch in Dialogen. Издательство: Каро, Санкт-Петербург, 2010
3. В. Д. Девкин Немецко-русский словарь разговорной лексики / Deutsch-russisches Wörterbuch der umgangssprachlichen und saloppen Lexik, Москва 2002
4. И. Л. Бим Теория и практика обучения иностранному языку в средней школе. М.: Просвещение, 2002
5. Langenscheidts Großwörterbuch für alle, die Deutsch lernen Verlag Langenscheidt 2002

МӘДЕНИАРАЛЫҚ ҚАРЫМ-ҚАТЫНАС ПӘНІН ОҚЫТУДАҒЫ СТЕРЕОТИПТЕРДІҢ
(ТАПТАУРЫНДАРДЫҢ) РӨЛІ

Ж.Т. Таубаев

*Шетел филологиясы және аударма ісі кафедрасының 2 курс докторанты
әл-Фараби атындағы Қазақ Ұлттық Университеті*

Мақала мәдениаралық қарым-қатынас пәнінің ерекшеліктері мен мәдениаралық қарым-қатынастағы мәдени стереотиптерді оқытудың рөлі жайлы баяндайды.

Статья рассматривает особенности предмета межкультурной коммуникации, в частности роль культурных стереотипов в обучении предмету межкультурной коммуникации.

The article considers features of the discipline Intercultural Communication, in particular the role of cultural stereotypes in teaching the discipline Intercultural communication.

Баршамызға аян 21 ғасыр жаңа техноологиялар, өндірістің, нанотехнологияның өркендеп тұрған ғасыры. Сонымен қатар мемлекеттер арасындағы өзара қарым-қатынастың, соның ішінде мәдениаралық қарым-қатынастың белсенді дамып келе жатқан ғасыры деп айтса да болады.

Мәдениаралық қарым-қатынас дамуына бернеше факторлар әсер етті. Атап айтсақ, екінші дүниежүзілік соғыстың аяқталуы мен мемлекеттер арасындағы ашық экономика. Мәдениаралық қарым-қатынасты зерттеген ғалымдар қатарына Э.Т. Холл, В. Трегер, Н.И. Формановская, С.Г. Тер-Минасова секілді ғалымдарды жатқызуға болады [1, 8]. Мәдениаралық қарым-қатынас дегеніміз бір немесе бірнеше мәдениет, этникалық топ өкілдерінің өзара қарым-қатынасын айтамыз.

Мәдениаралық қарым-қатынас ғылым ретінде 1954 жылы пайда болды. Алғаш рет аталған термин Э. Холл мен В. Трегердің «Culture as communication» (Мәдениет коммуникация ретінде) атты еңбегінде кездеседі. Ал пән ретінде 1960 жылдары қалыптасып, көптеген батыстың жоғарғы оқу орнындарында оқытыла бастайды [1, 10].

Мәдениаралық қарым-қатынас пәнінің негізгі объектілері адам және оның мәдениеті. Барлығымыз білетіндей мәдениеттің құндылық, сенім, тіл, стереотип деген компоненттері бар. Менің ойымша ағылшын тілі мамандарын дайындауда және олардың болашақта мәдениаралық қарым-қатынасқа түсу процесінде стереотиптердің рөлі аса зор. Стереотип дегеніміз бір мәдениеттің немесе белгілі бір лингвомәдениетке тиесілі этникалық топтың өзге мәдениет туралы қалыптастырған пікірі, сенімі. Әйгілі Кэмбридж сөздігінде стереотип сөзіне мынадай анықтама берілген: «a set idea that people have about what someone or something is like, especially an idea that is wrong» [2]. Яғни қандай бір адамның не заттың қандай екеніндігі туралы идея және ол идея қате болып келеді. Демек стереотиптер көп жағдайда жалған болып келуі мүмкін және жағымды, жағымсыз болуы мүмкін. Стереотиптердің (таптаурындардың) жеке тұлғаға ықпалы төмендегідей:

1. Стереотип ағылшын тілі мамандарының тығыз қарым-қатынасқа түсуіне кедергісін тигізеді. Мысалы, қытайға барып ағылшын тілін оқығысы келмейді. Өйткені «қытайлықтар адам жейді» деген стереотип тарап кеткен. Өз басым қытайда болдым (Шанхай қаласында) бірақ жергілікті халықтан ондай пікірлер, сыбыстар естімедім. Мүмкін ондай факт бар шығар, бірақ барлық аймақта ондай жағдай тараған деп айта алмаймын.

2. Дұрыс қалыптаспаған, өзге мәдениеттер туралы бұрыс стететиптерді қалыптастырған маман не тұлға оларды сынауға тырысады және этноцентрист бола бастайды. Этноцентрист дегеніміз өзге мәдениетті өзінің мәдени көзілдірігімен, өз мәдениетінің құндылықтарымен қарастыру. Яғни кемшілігін таба отыра өз мәдениетін өзге мәдениеттерден жоғары қою. Ал этноцентристік пиғыл

кейін дискриминацияға, яғни өз ұлтын (бір мемлекеттің ішінде) өзге ұлт өкілдеріне қарағанда қарастыруға дейін алып келу мүмкін. Сондықтан мәдениаралық қарым-қатынас пәнін үйретуде бірінші кезекте мәдениет компоненттерінің дұрыс түсіндірілгені маңызды.

Мәдениаралық қарым-қатынас пәніндегі мәдени, этникалық стереотипті оқытуда келесідей шаралар есте сақталуы қажет:

1. Пәнді үйретуде стереотиптердің рөлін түсіндіре келе олар жағымды және жағымсыз болатынын айту. Бірақ жағымсыз стереотиптің өзі де шындыққа сай келмеуі де мүмкін екендігін айту керек және ол мәдениаралық қарым-қатынастың дұрыс жүзеге аспауына ықпалын тигізбеу керек.

2. Теріс стереотиптерді жинақтап, өзге мәдениетті сынау арқылы мәдениаралық қарым-қатынасты дамыта алмайды. Этноцентрист болғаннан гөрі өзге мәдениетті сол мәдениеттің стандарттарымен қарастырған дұрыс екендігін, сен үшін жаман деп саналатын қасиеттер ол ұлт үшін ғасырлар бойы қалыптасқан мәдениет екендігін түсіндіру керек. Ағылшын тілінде мынадай мақал бар «In Rome speak as Romans», орыс тілінде «Не иди в чужой монастырь своими уставами», казактар айтады: «Әр елдің заңы басқа, иттері алақасқа» дейді. Яғни этноцентрист емес этнорелятивист болған дұрыс екендігін түсіндіріп айту керек.

3. Стереотиптер мәдени сенделістің (культурный шок) жоғары дәрежеде ықпал етуін алдын алады. Өзге лингвомәдени ортаға енген адам алдын-ала қауіпті не қиын сәттерге, жағдаяттарға дайын болады. Сондықтан әр мемлекет туралы, әсіресе ағылшын тілін оқитын болашақ мамандарға Ұлыбритания мен Америка Құрама Штаттары туралы барлық жағымды, жағымсыз қалыптасып қалған стереотиптерді тізбектеп айтып, түсіндіру қажет. Бұл студенттердің өздерінің өрісі тар әлеуметтік-мәдени ортасынан шығып, әлемді жалпы түрде түсінуге, өзге мәдениеттің қиын тұстарынан жеңіл өтіп кетуге, оған дайын болуға мүмкіндік береді.

4. Студенттерге стереотиптерді қалыптастыру барысында өзінің ұлтының мәдениеті туралы, өз лингвомәдени ортасындағы ұлт өкілдері ойлайтын стереотиптері (автостереотиптерді) білуі тиіс. Біржағынан өзге мәдениет туралы стереотиптерді білу арқылы өз мәдениетінің стереотиптерін салыстырып, өзінің ұлты туралы, өзі туралы да тани бастайды. Өз ұлтын тану барысында жеке тұлға стереотиптерді «қорғаныш механизм» ретінде қолданады. Яғни сыртқы имидж ретінде қолданады. Мысалы, немістер өздерін пунктуалды десе, казактар өздерін қонақжай деп айта бастайды. Бұл белгілі студенттер үшін өзге мәдени ортаға барғанда олардың емін-еркін жүруіне, емін-еркін мәдениаралық қарым-қатынасқа түсуіне және өз мәдениетін дәріптеуге, насихаттауға мүмкіндік береді.

5. Стереотиптерді оқытуда өзге мәдениеттің бір өкілі жағымсыз әрекет жасаса оның сол әрекеті оның бүкіл мәдениеті қатысты еместігін түсіндіру. Мысалы, Америкада дүкенде бір кісі сөмкеңізді ұрлап кетсе, «Американдықтар ұрлықшы халық» деген стереотипті қалыптастырмау керектігін түсіндіру. Бұл жерде жеке адами фактор рөл ойнап тұрғанын айту керек.

7. Стереотиптерді оқытқанда оларды белгілі мәдениет туралы шынайы не жалған ақпарат деп нақты ақпарат ретінде үйреткеннен гөрі, оларды белгілі бір мәдениетті сипаттайтын болжам ретінде үйреткен дұрыс. Өйткені нақты ақпарат ретінде қалыптасса, кейін өзге мемлекетте ол ақпарат дұрыс болмаса жеке тұлғада мәдени сенделіс қиын дәреже өтеді және ол ақпарат ұзақ уақыт санасында сақталып қалады. Тіпті ол стереотипін ұзақ жылдар бойы өзгерте алмауы да мүмкін. Сондықтан болжам ретінде үйреткен дұрыс.

8. Стереотиптердің оқу орнынан бөлек қалыптасатын жері ол – отбасы. Отбасында ата-анасы баласына өзге ұлт өкілдері туралы байыбына жетпей, нақты фактілерге сүйенбей теріс пиғылды әңгімелер айту арқылы теріс пиғылды стереотиптерді қалыптастырмауы керек. Өйткені тәрбие отбасынан басталады.

Қорытындылай келе стереотиптер өзге мәдениеттер туралы ассоциациялар, ментальді білім екенін анықтадық және стереотиптер мәдениаралық қарым-қатынаста аса маңызды, шешу рөл атқаратынына көз жеткіздік. Стереотиптер дұрыс не бұрыс болсын, жағымды не жағымсыз болсын бәрібір олар кез-келген мәдениеттің ажырамас бөлшегі болып саналады. Стереотиптер адамдардың психологиясына және мінез-құлқына, санасына, ұлтаралық қатынасына ықпал етеді. Мәдениаралық қарым-қатынас пәнін оқытуда, жалпы тіл маманын дайындауда стереотиптердің, олардың дұрыс оқытудың маңызы зор. Яғни оқытушының басты мақсаты жағымсыз стереотиптердің теріс сенімге, дискриминацияға, этноцентристік пиғылға ауыспауына жағдай жасау, өзге мәдениет туралы стереотиптерді білу арқылы өзінің автостереотиптерін қалыптастыру және барынша объективті әлемді тануға баулу. Жоғарыда айтылғанның барлығы тұлғаның не болашақ маманның мәдениаралық қарым-қатынасқа оңтайлы түсуіне барынша жағдай жасау, дайын болуына үлес қосу, үйрету болып табылады.

Сборник материалов II Международной конференции
«АКТУАЛЬНЫЕ ВОПРОСЫ ФИЛОЛОГИИ И МЕТОДИКИ ПРЕПОДАВАНИЯ
ИНОСТРАННЫХ ЯЗЫКОВ: ТЕОРИЯ И ПРАКТИКА»

СОДЕРЖАНИЕ

I МЕТОДИКА ПРЕПОДАВАНИЯ ИНОСТРАННЫХ ЯЗЫКОВ В СРЕДНЕЙ И ВЫСШЕЙ ШКОЛЕ	
Мәмбетова М.Қ., Мәмбетова А.Қ. ТІЛДІК САНАДАҒЫ КЛИШЕЛІК ҚҰРЫЛЫМДАРДЫ ОҚЫТУ МӘСЕЛЕСІ	3
Мусырманова Ф.А., Сансызбаева С.К. СОПОСТАВИТЕЛЬНОЕ ИЗУЧЕНИЕ СОМАТИЧЕСКИХ ФРАЗЕОЛОГИЗМОВ С КОМПОНЕНТОМ <i>ЖУРЕК/СЕРДЦЕ</i> В СРЕДНЕЙ ШКОЛЕ	7
Жұмағазина Р.Б. ЛИНГВОКРЕАТИВТІЛІК ЖӘНЕ БІЛІМ АЯСЫНЫҢ МЕРЗІМДІ БАСЫЛЫМДАРДАҒЫ СӨЗ ЖӘНЕ МӘТІН МАҒЫНАСЫН ТҮСІНУДЕГІ ҚЫЗМЕТІ	10
Саткенова Ж.Б. ҚАЗАҚ ТІЛІН ОҚЫТУ ӘДІСТЕМЕСІ: САТЫЛЫ-КЕШЕНДІ ТАЛДАУ ТЕХНОЛОГИЯСЫНЫҢ ЕРЕКШЕЛІГІ	12
Турумбетова Л.А. USE OF MODERN TECHNOLOGIES IN THE PROCESS OF TEACHING SPEAKING	16
Сейтметова Ж.Р., Жискебаева А.Б. «АУДАРМА ІСІ» МАМАНДЫҒЫ БОЙЫНША БІЛІМ БЕРУ БАҒДАРЛАМАСЫН ҚҰРАСТЫРУ МӘСЕЛЕСІ	20
Бейсембаева А.М. УЧЕТ И СПОСОБЫ ПЕРЕВОДА ЯЗЫКОВЫХ РЕАЛИЙ	23
Хожанов Ш.Б. ANTONYMS AND SYNONYMS IN KARAKALPAK LANGUAGE	24
Халенова А.Р., Артыкова Е.О. SOME WAYS OF INTENSIVE TEACHING OF ENGLISH LANGUAGE	26
Туреханова Б. КҮНДЕЛІКТІ ТІЛДЕСУДЕ КОЛДАНЫЛАТЫН НЕМІСТІН КЛИШЕ СӨЗДЕРІ ЖАЙЫНДА	29
Таубаев Ж.Т. МӘДЕНИАРАЛЫҚ ҚАРЫМ-ҚАТЫНАС ПӘНІН ОҚЫТУДАҒЫ СТЕРЕОТИПТЕРДІҢ (ТАПТАУРЫНДАРДЫҢ) РӨЛІ	32
Taubeva R.M., Orazbekova I.G., Alimbayeva A.T. MODERNIZATION OF THE EDUCA- TIONAL PROGRAM AS A PREREQUISITE FOR ITS QUALITY RECOGNITION	34
Садыхова А.Қ., Аушахман А.Т., Камзина А.А. ПРИМЕНЕНИЕ КОРПУСНЫХ ТЕХНОЛОГИЙ В ОБУЧЕНИИ ИНОСТРАННОМУ ЯЗЫКУ	37
Искакова Г.Н., Базарбаева М.М. ШЕТЕЛ ТІЛІН ҮЙРЕТУДЕГІ КОЛДАНЫЛАТЫН БЕЙНЕМАТЕРИАЛДАР ТҮРІ	40
Онур Айдын ПРОБЛЕМЫ ИЗУЧЕНИЯ ГЛАГОЛОВ ДВИЖЕНИЯ РУССКОГО ЯЗЫКА В ТУРЕЦКОЙ АУДИТОРИИ	43
Омарова Б.А. МЕМЛЕКЕТТІК ТІЛДІ ОҚЫТУ ЖӘНЕ ТІЛДІК ҚҰЗЫРЕТ	46
Onusheva G.T., Muldagalieva A.A., Zhanadilova Z.M. ON THE USE OF MODERN METHODS FOR ENHANCING SPEAKING SKILLS IN TEACHING ENGLISH	48
Мукашева Ж.У. ЛИНГВИСТИЧЕСКАЯ КРЕАТИВНОСТЬ В ПРОЦЕССЕ ОБУЧЕНИЯ ИНОСТРАННОМУ ЯЗЫКУ	51
Артыкова Е.О., Баймұратова Э.С. КОММУНИКАТИВНЫЙ ПОДХОД В ОБУЧЕНИИ ИНОСТРАННЫМ ЯЗЫКАМ	52
Борибаева Г.А., Медетбекова П.Т. ЛАТЫН ТІЛІН ОҚЫТУДА ҚАНАТТЫ СӨЗДЕРДІ КОЛДАНУ ЕРЕКШЕЛІКТЕРІ	55
Ермакова В.А. ПАРАЛЛЕЛЬНЫЕ СТРУКТУРЫ СЛОВАРНОЙ СТАТЬИ ДВУЯЗЫЧНОГО ПАРЕМНОЛОГИЧЕСКОГО СЛОВАРЯ	57
Makhazhanova L.M., Aliyarova L.M. TEACHING READING SKILLS IN A FOREIGN LANGUAGE	60
Бектемирова С.Б., Ешимов М.П. ДИАЛОГ – МЕМЛЕКЕТТІК ТІЛДІ ҮЙРЕТУДІҢ БІР ФОРМАСЫ	63
Шыныбекова А.С., Ноғайбаева Ж.А. ҚАТЫСЫМ ОРНАТУДАҒЫ КОММУНИКАТИВТІК-ПРАГМАТИКАЛЫҚ НОРМАЛАР	66
Қазыбек Г.Қ. БАҚЫТ КАЙЫРБЕКОВТІҢ АУДАРМАШЫЛЫҚ ЕНБЕГІ	70
Халенова А.Р., Алиярова Л.М. THE IMPACT OF GLOBALIZATION ON LANGUAGE	73